

hardt F. (hittud.), Kovács J. (jogtud.), König J. (diplomacziái pálya), Krausz Himér (jogtud.), Mészöly P. (jogtud.), Jankovits T. (hittudom.), Poszmik András (kittud.), Weiner Sándor (orvosi tud.); c) érett: Farkas B. (vasuti tanf.), Lechner János (hittud.), Maller Lajos (orvosi tud.), Mészáros K. (festészeti akad.), Pék Géza (vasuti t.), Schmall György (hittud.), Wunsch B. (katonai pálya), gr. Zichy Rafael (jogtud.); d) javító vizsgára (szeptemberig) visszautasított egy tanuló a fizikából.

A Magyar körképtársaság a következők értesítést küldte be hozzánk: Van szerencsénk értesíteni, hogy a Röck Szilárd-utca 19. számú házában levő irodánkban Feszty Gyula igazgató urnál bármely napon d. e. 8 órakor a «Magyarok bejövetele» körkép megnézésére tanuló-jegyek válthatók. Száza 20 frt, 50 drb 10 frt. A kép megnézésére a délelőtti és déli órákat ajánljuk. A tanulók egyenkint is megnézhetik a körképet, vagyis nem szükséges, hogy csoportosan jöjjenek.

Életmentő deákok. Szombathelyen f. hó 11-én több gimnazista fürdött együtt a Perint nevű folyóban, köztük Varga Ferencz IV. oszt. tanuló is, kit a meglehetősen gyorsan folyó víz magával ragadott és fuldokolni kezdett. Ezt látván fürdő társai, Serényi Ákos VI. oszt. tan. és Koller Oszkár IV. oszt. tan. utánna ugrottak és szerencsésen kihúzták, baja nem volt, csak meglehetősen sok vizet ivott. A két fiatal életmentő tette annál nagyobb, mivel a folyó azon a tájon 3—4 méter mély.

A budapesti VI. ker. kereskedelmi középiskolában június 10-én kezdték meg az érettségi vizsgálatot Kondor Gusztáv dr. és Hunfalvy Géza kormányképviselők elnöklése alatt. Ez alkalomból a teljes számban együtt levő tanári testület megemlékezve arról, hogy Roller Mátyás igazgató éppen most tölti be tanári és igazgatói munkásságának negyedszázados évfordulóját, rokonszenvének minden jelével halmozta el az érdemes igazgatót. A tanári kar szószólója, Bokor József dr. kifejezést adott annak, hogy Rollerben az elüljárót, az élő törvényt üdvözi, ki megmutatta, hogy bölcseséggel, tapintattal, humanizmussal hogyan lehet testületi szellemet teremteni s hogyan lehet egy intézetet virágzásra juttatni. Kondor Gusztáv dr. elnök szolt ezután, kijelentvén, hogy osztozik Bokor József dr. nak Roller Mátyás iránt kifejezett elismerésében, sőt kéri, hogy ezen elismerését jegyzőkönyvbe vegyék.

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

A bajai főgymnázium «Segélyző-Egyesülete» f. hó 18-án tartotta évi záró közgyűlését ftdő Kálmán Kolos tanár ur elnöklése alatt. 1. Elnök üdvözlővén a tagokat, örömmel konstatálja, hogy az egyesület több ezer forintra rugó alaptőkéje az ifjusági hangverseny jövedelméből mintegy 400 frttal szaporodott. 2. Jelenti továbbá, hogy egyik helyi takarékpénztár az együletnek évi 25—30 frtnyi segélyt biztosított. 3. Köszönetet mond a buzgó tisztviselői karnak. 4. Szabovlyevits Dusan VIII. o. t. titkár tart ezután lelkes beszédet, a melyben beszámol működéséről és kiemeli azokat a hervadhatatlan érdemeket, a melyeket a vezető tanár úr a «Segélyző-Egyesület» körül különösen a lefolyt évben szerzett. (Éljenzés.) 5. Kelemen József VIII. o. t. pénztáros röviden előterjeszti érdekes jelentését és az 1894—95-iki év mérlegét. 6. Roheim Jenő VII. o. t. főjegyző felolvassa a gyűlés jegyzőkönyvét, mire az elnök bezárja az egyület ez idei működését.

A nagyenyedi diákok Karczagon. Karczagon magyaros vendégséggel és nagy szíveséggel fogadták a minap a nagyenyedi Bethlen kollégium diákjait, kik mintegy negyvenen Váro Ferencz igazgató-professzor vezetése alatt utba ejtették a kunok ősi városát. A vasuti állomáson Veres Sándor dr. polgármester fogadta őket lendületes beszéd kíséretében. A fogadáson ott voltak Pap Elek és Madarász Imre országgyűlési képviselők is. A vasuti állomástól katonás rendben, dob- és trombitaszó mellett vonultak be nagyszámu közönség, lovaslegények és hosszú kocsisor kíséretében a jobbara székely diákok. A város megtekintése után az uri kaszinó új helyiségében a város előkelő közönsége résztvevése mellett nagy lakoma volt. Innen a diákok Nagy-Kun-Madaras és a Hortobágyon keresztül Debreczenbe mentek.

Tisztelettel kérjük előfizetőinket, legyenek szivesek az előfizetési összeget a kiadóhivatalba beküldve előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében akadály ne álljon elő.

Szerkesztői üzenetek e számból a szerkesztő távolléte miatt a jövő számra maradnak.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnásiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda részvenytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Aradi-utca 8. sz.

HIRDETÉSEK
felvetetnek és jutányosan számítatnak.

Dr. LENGYEL BÉLA.

A budapesti tudomány-egyetem új rektorát, a tudós és szeretett tanárt, dr. Lengyel Bélát mutatjuk be olvasóinknak. Az egyetem négy (hittudományi, orvosi, jogi, bölcséleti) karából évenként felváltva választják az egyetemi tanárok megbízottai a rektort.

Az idén a philosophiai karból választották azt a férfit, a kitől az egyetem erélyes és tapintatos vezetését várják.

Lengyel Béla 1840-ben Körösladányban született. Mérnöki pályára készült, de a vegyészeti szakra lépett. Miután Heidelbergben a híres Bunzen tanársegédje volt 1877-ben a budapesti tud. egyetem rendes tanára lett. Szerkesztette egy ideig a Természettudományi Közlönyt és számos becses szakmunkát írt, a melyek alapján az Akadémia is tagjává választotta.

Egyike a legnépszerűbb egyetemi tanároknak. Az egyetem rektorának szellemétől függ az egyetem polgárságának szelleme is, azért örömmel üdvözljük mi is az új «rector magnificus»-t.

—i.

IRODALMUNK JELESEI.

— ARCZKÉPCSARNOK. —

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN.

1791—1861.

Annak a nagynak az arczképét mutatjuk be, a kit legnagyobb politikai ellenfele is «legnagyobb magyar»-nak nevezett: Széchenyi Istvánét. A Nemzeti Múzeum megalapítójának, Széchenyi Ferencnek a fia a M. T. Akadémia megalakítója lett. Apának és fiának köszönhetjük tehát nemzeti szellemi életünk e két leghatalmasabb emelőjét. De a mint az atyától örökölte Széchenyi István gróf a nemzet nagy érdekeiért való áldozatkészséget, úgy örökölte egyuttal az aggodalmat is a magyar faj sorsa iránt, de pályája első felében az a rendkívüli fajszeretettől áthatott s a történelem vizsgálatából merített erős meggyőződése, hogy a magyar nemzet szép jövőnek tekint eléje, aggodalmát háttérbe szorította és lázas, izgató munkára serkentette. Felrázta a nemzetet lemondó közönyéből, egyesíteni iparkodott a legjobbakat (Nemzeti Kaszinó); a nemzet figyelmét a magyar föld adományainak értékesítésére fordította; maró gunnyal, benső fájdalommal ecsetelte a magyar társadalom igazságtalanságait irodalmi műveiben (Hitel, 1830. Világ, 1831. Stadium, 1833.) s prófétai lelkesedéssel, költői rajongással látta a jövőt, a melyben az anyagi jólét és alkotmányos politikai jogok élvezete által a magyar faj biztosítva lesz és addig soha el nem ért nagyságra emelkedik. S midőn a nemzetet felrázta álmából, a haladás útjára vitte, az rohanni kezdett. Széchenyi megrettenve, mér-

sékelní akarta ezt a rohanást, de ekkor már a nemzet Kossuthra hallgatott. Széchenyi ekkor az ország közlekedésének javítását tűzte ki czélul (Dunagőzhajós-társaság, vasutak, Tiszaszabályozás, Vaskapu), s a lánczid által az adómentességet óhajtotta megszüntetni. A Jelenkorban küzdött Kossuth Pesti Hírlapja ellen, s a Kelet népe, Politikai programtörédek cz. röpiratai által akarta Kossuth hatását megbénítani. De nem lehetett.

Közbe jöttek a világesemények.

1848-ban a nemzet alkotmányos népképviselőletet kapott. Széchenyi közlekedési miniszter lett Batthyány Lajos miniszteriumában s pár hónapra, a mint Windischgrätz megjelent, megőrült. Veszve látta hazáját. Jött 1849, azután jöttek a gyászos évek.

Széchenyi Döblingben újra remélt: még egyszer megvédte nemzete jogos küzdelmét (Rückblick, 1859.) az igaztalan vádak ellen, még egyszer látta, rémülve látta a hatalomnak nemzete ellen fordulását: még egy-

szer lépett fel lelkében önmaga ellen az örületes önvád, hogy ő vezette forradalomba nemzetét s erőszakkal tépte el nemes élte fonalát.

Míg a nemzet egykori vezérei a szabadságharczban egymást vádolák: ő önmagát vádolá és itélé el ártatlanul, ő a legnagyobb magyar és legnagyobb ember. A történelem azonban meghazudtolá: mert Magyarország anyagi és szellemi felvirágzása, az egész új Magyarország a Széchenyi emberfeletti munkájának eredménye. —

¶ kard és lant hőse.

— Történeti regény. — (13)

Az ifjúság számára írta: GAÁL MÓZES.

IX.

Magyar legyen a magyar király!

Zerin várában mulatott Zrinyi Péter, immár nem kiskoru többé, hanem Frangepán Katalinnak a hites ura, a horvát határszélnek egyik megoltalmazója.

Valójában őseire ütött az ő személyes nagy bátorságával, melylyel néha kérkedett is, nyers őszinteségével. Terveket kohlolni nem tudott, nem is törte azon az eszét, mivelhogy nem tartotta magához való foglalkozásnak. A hazai viszonyokba nem igen mélyedt bele, azért nem is kereste a sokféle baj okát egyébben, mint török-garázdálkodásban, német katonák döllyfőségében.

Nem egyszer mondogatta, hogy egyik kezével megfojtaná a törököt, másikkal az izgága, magyargyűlölő zsoldos katonákat.

Mivelhogy a sors olyan feleséget rendelt melléje, ki telve volt nemes büszkeséggel, sok nagyralátó vágygyal s ezekhez képest elegendő éles elme is jutott neki osztályrészül, hát Zrinyi Péter uram nem elégedheték meg azzal a tisztes, de kicsiny szereppel, mely neki jutott a horvát határszélén.

— Hej, ha belenyulhatnék az idő kerekébe, hadd lódtítsak rajta egyet, — mondá Frangepán Ferencz urfinak, az ő tüzes indulatu sógorának, — hej, ha meglehetném . . .

— És mért nem tehetnéd meg sógor, ha akarnád?

— Akarni akarnám, Ferencz, sokat akarnék én. Jólaktam a csipp-csupp kalandozással, török-apritgatással. Nem gyógyul meg attól Magyarországnak az ő égető, nagy sebe.

— Egy némely urnak nagy a promotiója, mert érti annak a módját. Erdődy György uramat is megtevék a minapában főlovászmesternek . . .

— Hadd tegyék, nem fő miatta a fejem . . . nem. Ha kardomra ütök, felreállanak tudom az utamból. A német generálisok parolája kell egynémelyiknek az urak közül . . . Nekem pedig a német generálisok feje inkább kellene.

— Ne is számítsunk jóra, míg nyakunkon ülnek a császáriak, míg —

— Mig himes tojásként babusgatják a magyar király szivét, melyből nem jut nekünk, legfeljebb a hivatalos boszankodás. A magyar urak csak arra jök, hogy ispiionokat küldje-

nek a várába, gonosz praktikával mérget keverjenek az ételbe-italába . . . Beszéljen nekem Miklós a mit akar, de rátennem a lelkem üdvösségét, hogy megboldogult apámat is titkon ölü méreggel emésztették el . . .

— Istentelenség, ha ugy lett volna . . .

— Istennek kellene lenni, hogy napvilágra deritse a temérdek gonosztságot . . . Torkig vagyok . . . torkig, Ferencz. Epévé változik bennem a szentséges türelem, hogy ha felérem észszel a magyar haza keserves állapotát.

— Bátyád urad jobban győzi türelemmel, ugy tudjuk.

— Hagyd el! Miklósba angyal költözött, kinek a szemét mennyei fényesség elvakítja, de ne legyen isten az istenem, ha le nem rántom szemérol a fátyolt. Őt tartják a legjobb magyaroknak széles e hazában, jónak én is tartom, vitéznek is vallo, hanem az ő bölcs tétlenségét kárhoztatom.

— Nem téllen ő, minden héten rászabdál a törökre.

— Téllen, mondom. mert ahhoz nem fog, a mit már meg kellett volna tennie. De meglesz, ha addig élek is . . . Még pedig nem sokára.

— Mire gondolsz, Péter?

— Előbb hadd nézzek körül a másik szobában. Gaz szolgák füle félelmes a mai időkben. Bezárom a külső ház ajtaját.

Zrinyi Péter kiment, s a szomszéd szobában állingáló inast leküldötte az istállóba, hogy nézzen utána: nincs-e valami baj. Lenn is maradhat, míg felhivatja.

Az inas lement, Péter ur pedig bereteszelte az ajtót, aztán visszatért sógorához.

— Most már szabadon szólhatok, ugyis régóta fő a fejemben, a mit most mondani akarok neked.

— A mint látom, titok, hogy olyan nagy biztonságban akarsz lenni.

— Az. Nagy bizodalom kell, hogy ilyen dolgot mással is közöljünk, Ferencz. Kínéztem már az embereimet, kipuhatoltam elméiket, mind igaz magyarok, kikre én számítok, reád pedig legelőször gondoltam.

— Köszönöm Péter, bennem bizony bizonyomra nem fogsz csalatkozni.

— Ide hallgass! Változtatni akarok az állapotokon, jobbra kell annak fordulnia. A magyar ne legyen továbbra is labda idegenek kezében, álljon talpra és mutassa meg, hogy ur is tud lenni a maga országában. Megmutatjuk a magyar királynak, hogy nem kell a magyart olyan szánalmasan kevésre becsülni, hogy a bölcs

prágai haditanács rendeleteinek szentsége legyen az ő egyedüli erőssége. Összeállunk mi, azok, a kik igaz magyar lélekkel gondolunk a hazára, szövetséget kötünk hit alatt egymással és titkon érintkezünk Rákóczi György urammal, ki Erdélyország trónján ül, vérbeli emberünk, serege van, ellensége a töröknek; összeállunk, mondom, és király tudta nélkül, ha kell, akaratja ellenére is kikergetjük a törököt, felszabadítjuk Budát, s Mátyás híres palotájába visszavisszük a magyar királyt. Nem kell császári sereg, nem kell zsoldos dolyfősség, hogy ha mit tesznek, orrunk alá dörzsöljék: no hetvenkedő magyar urak, mi védjük meg a bőrötöket, hát csak hátrább az agarakkal . . . Lánczosadtát, a kegyelem német kézből keserűbb falat az arezulesapásnál . . . Nyomorultabb a magyar, mint egy agyon éhezettett kődorgó kutya, ha erre számít . . . Magunk álljunk ki büszkén, régi virtusunk legyen a haza és a magyar király trónjának a talpköve. Ez az én szándékom.

Frangepán arcza tüzelt az ifju lelkesedéstől, reszketett a keze, a mint oda nyújtá Zrinyi Péternek s mondá:

— A tied vagyok életre-halálra.

— Ezt vártam tőled, Ferencz, ezt várom a többiektől is, a kiket a Szent Mihály-napi vadászatra hívtam meg. Egytől egyig számbavehető és szavahihető magyarok; van is befolyásuk, fegyveres szolgálk száma sem megvendő. Aztán, ha majd nyélbe ütöttük a dolgot, majd módját ejtem én szép szerével, vagy erővel, hogy közénk cseppenjen a bátyám is.

— Nehéz dolog lesz, ugy gondolom.

— Tudom, hogy nehéz, de audaces fortuna juvat. Kockáztatni kell nagy dolgokban. Meg kell bán uramat puhitanunk emberséges szóval, fenyegetéssel. Nélküle mi sem sokat tehetünk, beismerem; de ha Magyarország megtudja, hogy Zrinyi Miklós, a horvát bán áll az összeküvés élén, akkor egy percig sem szabad kételkednünk abban, hogy sikerülni fog.

E mellett maradjunk! . . .

A két tüzes ifju hosszú ideig beszélgetett még a sanyaru jelenről és a szebb jövőndőről.

Felizgatott képzeletük immár magyar zászlót láttatott velük a budai vár ormán. Mátyás fényes palotájának termeiben déleczeg magyar urak állottak körül a magyar király trónját, se hire, se hamva görnyedező német udvari népsegnek, magyar meg diák szó hangzik a termekben; megtelik minden zug a mult, idők megelevenedett szellemével. Nem fuj többé

pusztulást hirdető vihar szele az aldunai vidékről . . .

Ó, szép álom volt az, mit a tüzes lelkü ifjak álmodtak ébren: tele régi dicsőséggel, elkábulva az öröm áfiumától . . .

(Folytatása kövekezik.)

Kármán József emlékezete.

(1795—1895.) (3)

— A Tanulók Lapja számára. —

Irta: MAJOR KÁROLY dr.

Nem csupán a felfogás vezeti őt azonban arra, hogy szépirodalmi folyóiratával éppen a nőkhöz forduljon. Ő, a ki előkelő hölgyek társaságában a fővárosban is gyakran megfordult s szívesen látott vendég volt, láthatta, hogy az elnemeztietlenedés, az idegen divat majmolása mily ijesztő mértékben pusztít azok körében. A nők még jobban elkorcsosultak, mint a férfiak, annyira, hogy e részben valósággal hívalkodtak. Magyar nő a konyhán kívül magyar szót nem ejtett, habár a németet is szajkó módon még csak tördelve beszélt. «Módija» is, mely az idegen divat ferdeségeit, erkölesrontó pusztításait ostorozza, arra vall, hogy ez irányban felismerte a veszedelmet. Ugy gondolkozhatott hát, hogy megnyervén e hölgyeket folyóiratának, lassankint megnyeri a magyar nemzeti művelődés ügyének is. Reményeiből annyit valósulni is látott, hogy azon 110 előfizető közül, melylyel az Uránia megindult, 30 főuri nő volt.

Mindjárt az első kötetben kifejti szerkesztői munkásságának irányelveit. Célja a nemzeti karakter megőrzése, s ezért eredeti munkákat akar közölni; a jó ízlés terjesztése és a nemzeti nyelv művelése.

Aztán gyors egymásutánban jelennek meg tőle prózai elbeszélések, mesék, allegoriák, fordítások, aesthetikai értekezések (Módi, Szeretet és házasság, A szüzesség, Fejvesztés, Kincsásó, Egy ujházás levelei, Remekek a düsseldorfi kép-palotából stb.). Itt lát napvilágot legkiválóbb alkotása, a mely után ma is ismeri Kármánt a közönség, «Fanni hagyományai.» Egy kis életrajz, de gazdag és mély lélektani tanulmány, mely íróját a lélekállapotok hü és közvetlen festésében mesteri jellemrajzolónak tünteti fel. Nincs e cselekvénytelen elbeszélésben sok érdekfeszítő, s olyan izgató vonás is kevés, a mi egy modern olvasó idegeit

feszítené, és mégis egy beteg szív fájdalmát, egy megtört kedély kialvását oly megragadó nemességgel színezi, hogy hatása a léleknek nemcsak hasonló állapotában, de minden időben megmarad. A belső értéken kívül e kis levelezés alakjába öntött elbeszélés a magyar szépprózának gyöngye. Mesterileg egyesítve van itt a magyar próza mindazon jelessége, szépsége, mely a fejlődés különböző fokán Bessenyei, Báróczi, Péczeli, Dugonics és Kazinczy törekvéseiben érvényesült. Egyszerű és kifejező, az ujtás szellemétől érintett, de mindig a magyar nyelv természetéből sarjadzó. Fordulatos, szabatos, eleven és kiválóan szemléletes minden sora.

Ugyancsak az Urániában adta ki nagy jelentőségű értekezését, «A nemzet csinósodását.» E néhány lapra terjedő észrevételnek nagy, művelődéstörténeti becsé van. Szélesebb látással és alaposabb körültekintéssel alig tárgyalta valaki művelődési, irodalmi viszonyaink hátramaradásának okait, s bölcsőbb és követésre méltó tanácsokat is a javulásra alig adott valaki, mint éppen ő. Fajszeretete, erős nemzeti érzése nem tette elfogulttá, ellensúlyozta ezt európai műveltsége, ítélőképessége. Leplezetés nélkül kívánja megismertetni viszonyainkat, mert javítás a célja. Mig más szerencsésebb helyzetű nemzeteknél az új idők mélyreható átalakulást, a szellemnek tartalomban gazdagulását eredményezték, nálunk alig történt valami. Egy kis zsi bongás, ideig-óráig tartó fellendülés, tartósabb, maradandóbb következmények nélkül. A franczia szellemtől élesztett mozgalmakra gondol, arra az ujjászületési áramlatra, melyhez az első lökést a lelkes Bessenyei és testőrtársai adták meg, de a mely részint az első munkások félrevonulása, részint szerencsétlen köz- és irodalmi viszonyaink miatt a nemzet szellemét teljesen át nem járhatta, s így egyetemlegesebb hatást sem gyakorolhatott. Nemzetünk a nyugati népek művelődésétől nemcsak távol áll, de annak folyamába még alig állott be. Az ellenkezőt hinni áltatás és csalódás. A kik világgá kürtölik literaturánk virágzását, sykophanták — olesó népszerűség hajhászok — méltatlanok az írói hivatásra, mely nem a nemzeti hiúságban való kaczerkodásban, de a hízelkedés nélküli őszinteségekben talál legnemesebb kifejezést.

Mintha csak «A népszerűség» csipős szatirájának hangjai szenderegneek e feddőző, az erkölcsi méltóság lesújtó igazságával elmondott szavakban. Mintha a 60-as évek népszerűség- és érdekhajhászatának juvenalisi rajzához

«S ha annyi volna a nagy emberünk,
A mennyit naponként folyvást hirdetünk,
S oly sok dicső tulajdon volna bennünk:
A legdicsőbb nemzetnek kéne lennünk.»

Gyulai az alapvonásokat Kármán epés, de jogos kifakadásából venné, s mintha előbb és utóbb, s talán napjainkban is alig változó és örök igazság maradna, hogy: «A dicséret csiklandozása ámitó szirén. A magaszeretet erőt vesz ott, a hol önön belső titkos itéletünket sok csalfa szájj visszhangoztatja.»

A nemzet a haladás útjának csak kezdetén van. Nem, mert hiányzik fejünkben az arravalóság, a physikai, szellemi képesség, de nincs meg az egészséges közszellem, mely hatást fogadna el, s szolgáltatna maga is; gátol a szegénység; ellensége szellemünk kifejlésének a mezei étellel való elvonultság, az animális élet, a sűrű vér, a nehéz képzelő elme, mely szűk látókörűvé, csak a köznapi dolgok iránt érdeklődővé és parlagivá lesz, és főleg tévesztettek irányaink.

Lehetetlen itt is, e néhány vonással megvilágított korrajzban ismételtelen bizonyos állandó s csak alakjaiban változó tünetekre nem gondolnunk. Önkénytelenül is eszünkbe jut Bessenyei Pontyija és Lidása; Gaál Baczur Gázsija, Kisfaludy Mokánya, vagy akárcsak Petőfi erős színekkel festett Magyar nemese. Azok a tipikus, tősgyökeres magyar nemesi alakok, kik nemesi portájukon kis királyok, mert parancsokat osztogathatnak környezetüknek, kik rendeleteiket «oraculumok»-nak tekintik, mert senki sem mer ellent mondani meghagyásaiknak; kiket a világ folyása nem háborgat, mert falujuk határán túl látni nem tudnak, de nem is akarnak, a kik nem érzik a tudomány, művelődés szükségét és hasznát, mert elemük csak a «vadkergetés», «agarászat», «a kártya és üsző.» A kedvezőtlen közviszonyok mellett — fejti tovább gondolatait Kármán — haladásunknak egyik fő akadály az, hogy a nemzeti nyelv a közhasználatban nem élvezi azt a jogot, mely a haza földén megilletné; pedig annak helyes, öntudatos művelése az első feltétel nemzeti irodalmunk kifejléséhez. Az e célra vezető munkásság azonban nem a pepecselésben, üres grammatizálásban, szórészálhasogatásokban áll, nem is a tultengő és egyoldalú verselgetésben, hivatlan és üres hangicsálásban, hanem a tudományok és ismeretek egyenletes és egyetemleges fejlesztésében.

(Vége kövekezik.)

Magyar tragoediák ismertetése.

(A Tanulók Lapja számára.)

— Irta: T. G. főgimnáziumi tanár. —

(1. folytatás.)

Eddigélé Tordai csaknem megszakítás nélkül beszélt. Alig törí meg egy-egy buzdító szó, egy kérdés, vagy méltatlankodó szózat. De aztán jönnek a szörnyűködés felkiáltásai: emlegetik a boszut. Csak Predszlava nem osztozik az általános felháborodásban; mivel gonoszot sejt, csendesen mondja magában: «Vérengző királyné jobb nekik!»

Mindezek nem maradhatnak hatás nélkül a nemes szívű Boricsra. A haza forrong, mondja Tordai, Boricsnak csak be kell vonulnia, hogy elfoglalhassa a trónt. S most megindul a biztatás mindenfelől. Ő a jogos uralkodó, Béla csak bitorló. Az erőszakosságok boszuért kiáltanak. A lengyelek, Boleszláv s a kunok segítséget ígérnek. Egyik buzdítás és lelkes nyilatkozat a másikat éri, mire az alapszabán nemes jellemű Borics is megszólal s hajlandónak nyilatkozik a menekültek élére állani. Őt legjobban az ország sanyaru, zsarnoki helyzete hatja meg és mint szabadító akar megjelenni Magyarországon; különben, ha visszautasítaná az ajánlatot, maga igazolná anyja bűnösségét s törvénytelen származását, a minnek pedig még látszatát sem akarja.

Végezve van: a trónt elfoglalom.

Az általánosan felhangzó üdvriadalban Predszlava vészkiáltása hangzik: Megállj, fiam! Az ő lelkének összes sebei fel vannak szagatva; még senki sem látja, de ő érzi, hogy itt kezdődik el halálos küzdelme, kínos vergődése. Az erény és ártatlanság küzd az anyai szeretettel, a félelemmel, a gonosz sejtelmével. Ha Predszlavanak elég ereje volna fia boldogságáért magát feláldozni, Borics nem menne Magyarországra s az egész tragikus történetből nem lenne semmi. De nincs elég ereje hozzá, sőt Borics a menekülteket hódolatra hívja fel anyja — a királyné iránt. «Légy üdvözölve, fölséges királyné!» hangzik a hódolat; de mily guny és kín Predszlava lelkének! Még ez sem elég; erőtlensége odáig viszi, hogy fia vállalatát, melynek hazug alapját ő ismeri legjobban, meg kell áldania. Erije elhagyja, lerogy s arcát eltakarja, keservesen zokog. A bucsú jelenetei után végződik az első felvonás.

Idáig tart a cselekvény expositiója. Szigli-

geti már itt láttatja mindazon szenvedélyeket, melyek mint ütköző erők, egymást segítve vagy rontva, fogják mozgatni a tragoedia cselekményét; az elemi erők: Predszlavanak nagy szeretete fia iránt erőtlenségével párosulva, Judit féltékenysége és nagyravágyása, Róza ébredő szerelme és Borics nemes szenvedélye vélt joga alapján. Mindezek előre vetik árnyékukat Borics gyászos sorsára. Az alkalom, a mely ezen erőket mozgásba hozza, s nekik táplálékot ad, a magyar menekültek fellépése, mely Boricsot boldog öntudatlanságából kiragadja, hogy kinyujtsa kezét Magyarország koronájáért.

A harmadik felvonás cselekménye a Sajó partján, Borics táborában foly le, melylyel szemközt, a Sajó másik partján a magyar sereg táboroz. Töredékes jelenetek indítják meg a cselekvényt, melyekből megismerjük Róza szerelmét Borics iránt, a Borics táborában uralkodó hangulatot, terveket, egy szóval az új helyzetet, melyben a tragoedia hőseit találjuk. A helyzet Boricsra nem nagyon biztató; rossz kilátásai vannak, mert a magyarok nem csatlakoztak hozzájuk. Ez a csalódás lehangoltságot szül a seregben, melynek kifejezést a lengyelek adnak. E közben fellépnek a menekült magyarok, vitázva Boricesal, a miért ez a magyar küldöttséget fogadni hajlandó; Borics azt hiszi, hogy neki meg kell győzni a magyarokat törekvéseinek jogosságáról, ellenben a magyarok félnek a találkozástól. Az is kedvezőtlen jel, hogy Borics egyik párthive, Sámson reménytelen hitében a magyar táborba lopózik s gyilkos merényletet követ el Béla ellen. A nemes lelkű Borics az alávalóság hallatára megdöbben s kívánja, hogy ne legyen sikere. Ekkor lép fel a magyar követség s vele megindul a második felvonásnak, a cselekvény emelkedésének nagy jelenete.

E nagy jelenet az első felvonásbelihez sokban hasonlatos. Tulajdonképp nem drámai megindulások kifejezése, hanem hazafias szónoklat, mely bizonyít, czáfol, tanuvallomást mérlegel, egy szóval meggyőzni s megindítani törekszik s czélt is ér. Azonban drámai mozgalomban elég gazdag s a cselekmény haladására, a jellemek fejlődésére lényeges befolyást gyakorol. Ellentétes vonásként köztük az emelhető ki, hogy míg az első felvonásban Borics felmagasztalva áll előttünk s a menekültek az üldözött igazság s méltányosság képviselői: itt Borics teljesen meg van alázza s a menekültek mint alattomos összeesküvők, szőszegő és becsületvesztett egyének vannak bemutatva.

A menekültek fellépése szinpadias.

A csolnaktól csak a nádor száll ki, társai nem, s ő sem közeledik Boricsához, mert nem tudja: nem vár-e rá és társaira orgyilkos? Hiába hivatkozik Borics esküjére, hogy a követek szabadon jöhetnek, a magyarok csak a lengyelek biztatására szállnak ki. Ez első sértő csapás után gyorsan következnek a többiek. Borics mintha kinpadra volna feszítve, a menekültek is teljesen meg vannak szégyenítve. Borics táborozását jogával okolja meg. Büszkén hivatkozik rá, mint a ki biztos a maga igazáról. De képzelt jogának magaslatáról a nádor mihamarabb leszállítja, mert Borics nem Kálmán fia s az ő megkoronázása a büszke magyar nemzet becsületének lealjasítása volna. Borics még soha sem hallotta ily ridegen szemébe mondani a valóságot; szégyen és düh fogja el lelkét s a nádort a sértésért küzdelemre hívja. Hasztalan! Ugyanazt fogja neki mondani más száz és ezer. Hasztalan mondják ott is, hogy e vád meg van czáfolva: a nádor felmutatja az okiratot Predszlava elíteltetéséről, aláírva azok által is, kik most Borics mellett ütnek pártot. Ez ellen szava senkinek sem lehet.

Borics szerepe ezzel a nagy jelenetben véget ért. Összetört lélekkel visszavonul s a hátra levő jelenetben egy szóval sem vesz részt. Helyette a pártütők alakja lép elő, a kik Boricsot becsalták az országba. Csakhogy Borics szenvedései azért nem érnek véget, mert a további vitának is az ő sorsa az alapja s mikor a pártütők tetteiről beszélnek, tulajdonképp ő róla foly a szó.

A nádor aztán vitázva a pártütőkkel, bebizonyítja róluk, hogy álnok, hamislelkű bírók; hogy az aradi gyűlés csak büntetés volt sok és szörnyű vétkeikért, melyeket a nádor felsorol. Bár a pártütők mindezt rágalomnak nevezik, a lengyelek restellik az ügyet, melyet védni készültek s tájékozatlanságukkal mentik magukat. Végül a nádor hozzájuk fordul, hogy eltántorítsa őket Boricstól s hivatkozva a lengyel magyar barátságra, kijelenti, hogy Borics a magyar trónra sohasem fog ülni. Ekkor a követség eltávozik.

(Folytatása következik.)

A régi zászló.

(Beranger.)

Dicső bajtársaim csoportja
Vett engem lelkesen körül:
A szívem most megrészegül,
Oh annyi emlék él a borba!

Hőstetteinkre arczom ég,
Kunyhómban harcaink zászlója,
Mikor rázom a port le róla,
Mely elborítja szép színét.

Kis viskó rejti most magába,
A hol lehajtom bús fejem,
Pedig hejh, egykor győztesen
Husz évig szállt ezer csatába!
Borostyángalyak diszíték,
Fényét látá egész Európa.
Mikor rázom a port le róla,
Mely elborítja szép színét?

Zászlónk hazánknak áldozá mind
A sok vért, mely alatta hullt.
S ha a szabadság felvirul,
Nyelével játsznak unokáink.
Vigye hírünket szerte-szét,
Az elnyomókat megezáfolva:
Mikor rázom a port le róla,
Mely elborítja szép színét?

E zászlót messze vitte egykor,
Most itt hever fáradt sara.
Hol az ő Gallok kakasa?
Tegyük fel! az majd menykövet szór,
S hazánk felejtvé bús szívét,
Áldást mond majd e hős zászlóra.
Mikor rázom a port le róla,
Mely elborítja szép színét?

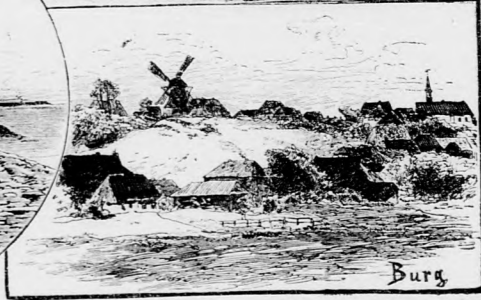
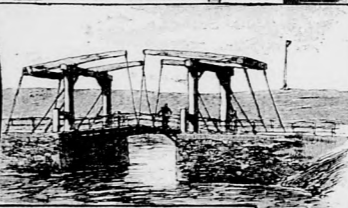
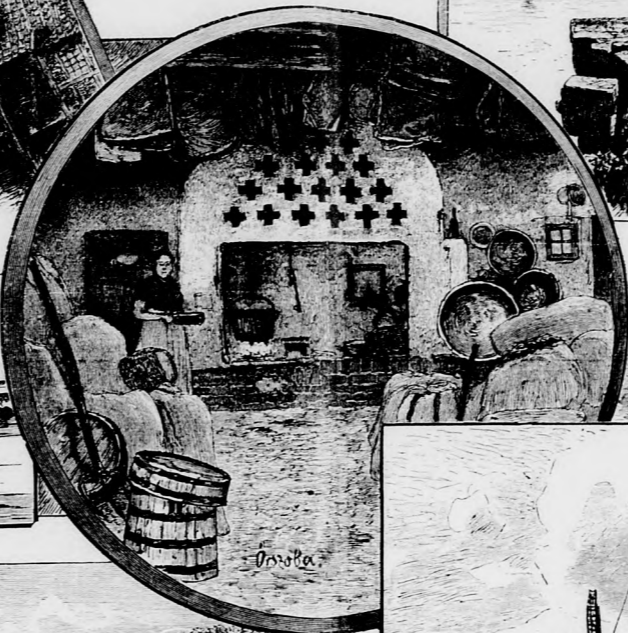
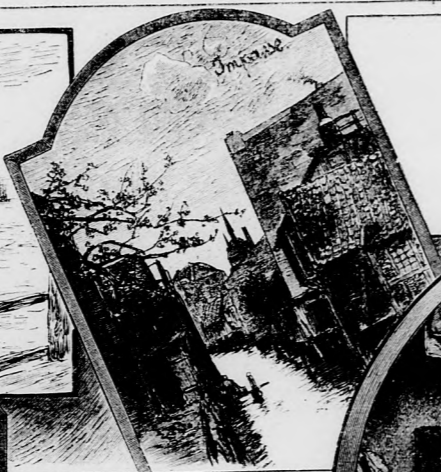
Sokat bolygott a győzelemmel,
Most törvényünk alapja lett.
Hajdan, hej! a Loire felett —
Hozzá szegődött minden ember;
Ha balsors ér, ő az, ki véd,
Határunkat véstől megójsa.
Mikor rázom a port le róla,
Mely elborítja szép színét?

Fegyvereim mellé tevém le;
És visszafajtvam lélegzetemet,
Oh jer száritsd le könyemet!
Jer jó zászlóm, szívem reménye!
Az ég meglátja könyemet,
S forró imádságomra hallgat:
Igen, lerázom a port rólad,
Mely elborítja szinedet.

Fülep György.

RÉSZLETEK
A KIELI CSATORNA
VIDÉKÉRŐL.

Szent-László halálának nyolczszázados évfordulója.

A magyar nemzet e hó 29-én üli egyik legnagyobb fejedelme halálának nyolczszázados évfordulóját. 1095. június 29-én halt meg László király, kit uralkodói erényeiért ma is magasztal a nemzet kegyelele, s kit hithűsége a szentek sorába emelt.

A nagy király dicsőséges emléke iránt ország-szerte mindenütt és mindenkor nyilvánuló kegyelet főleg Győrben talált termékeny talajra, melynek székesegyházában őrzik drága kincs gyanánt Szent-László fej-ereklyjét, nagybecsű, értékes műkincs hírében álló mellszoborba rejtve.

Győr június 23-án nagyszabásu ünnepélyt rendezett, mely a szigoruan egyházi ünnep keretét túllépve, a hazafias nemzeti ünnep jellegét mutatta.

Mert Szent-Lászlót nemcsak kiváló vallás-erkölcsi erényei tették nagygyá, hanem örök hálára van neki kötelezve e sokat szenvedett haza minden egyes polgára, mivel a nagy király bölcs kormányzása nagyban hozzájárult ahoz, hogy Azsiából jött nemzetünk el nem veszett a népek tengerében, hogy az ifju állam megerősödött, megszilárdult s így ellent tudott állani a későbbi — azt végveszélylyel fenyegető viharoknak.

Vallásossága, hithűsége csodás legendák hő-sévé avatta s a történelem is elismeri róla, hogy nagy szívét megosztotta Istene és nemzete közt. Mert Isten után legfőbb, majdnem egyedüli törekvését nemzetének boldogítása, népe jólétének biztosítása képezte. Az apostolok lángoló buzgalomával sietett megerősíteni a magyar keresztény egyház akkor még fiatal épületét, s miután annak megszilárdításához nagyban hozzá járult, a küllellenség leverésével rettegett és tiszteltté tette a magyar nevet, hatalmassá a magyar nemzetet. Majd a béke éveit az ország belügyeinek rendezésére fordította, s valamint a külső ellenséget fegyverrel tartotta féken, úgy belső ellenei ellen szigorú, de a korszaknak megfelelő bölcs törvényeket hozott. Igazi szenthez illően törvénytiszteletré tanította nemzetét, mert tudta, hogy az isteni és emberi törvénynek megtartása alapja a népek boldogságának.

Minden vallásossága és a római szentszék iránti tisztelete mellett a pápaság hatalmi törekvéseivel szemben megvédte nemzete függetlenségét, s e miatt a pápával nem egyszer ellentétbe is jutott. VII. Gergely 1077. június

9-én az esztergomi érsekhez írt levelében föl-szólítja ezt, hogy sűrűsse a királyt, miszerint «fejezze ki a szentszék iránti köteles tiszteletét alkalmas követek által.» E levélből kitűnik, hogy László az akkori fejedelmek szokásának ellenére nem igen sietett hódolni a szentszéknek, nehogy országa önállóságát veszélyeztesse. Még élesebb ellentétbe jutott a nagy király VII. Gergely utódjával, Orbán pápával. Ez ugyanis a koronák lemondását sürgette az investitúra jogáról, László pedig, ki elhatározását semmiben sem rendelte alá a pápai párt igényeinek, nem engedte megnyirbálni jogkörét. Korát túlhaladó felvilágosodottsággal bírván, a pápa iránti vallásos tisztelet attól sem tartotta vissza, hogy kezet nyújtson a kiátkozott IV. Henriknek, jóllehet tudta, hogy a kiátkozottakkal való szövetség anathemat von maga után. Orbán pápának Kálmánhoz intézett leveléből kitűnik, hogy a pápa szent királyunkat épp ezért a szakadárak közé sorozta, a vak vallási fanatizmus pedig a király magatartásának tulajdonította a hazánkat akkor ért egynehány csapást.

Mind a mellett László igazi szentségéhez, hithűségéhez és fenkölt, de okos vallásosságához szó sem fér.

E ritka nagy jellemalak, a szentek és uralkodók ez egyik legkimagaslóbb példányképe emlékünnepeit ülte meg Győr. A rendezőség széles alapokra fektette az ünnepélyt, melynek lefolyása a magasztos alkalomhoz méltó volt.

Az ünnepségre a környékből s Dunántul egyes városaiából tanáraik vezetése mellett sokan jelentek meg a tanuló ifjuság köréből is. Így, mint a Győri Közlönyben olvassuk, Esztergomból 150, Sopronból 94, Komáromból 22, Pápáról 51, Tatáról 35, Kőszegről 40, Magyar-Óvárról 36, összesen 428 diák, kik majdnem valamennyien zászlóikat is magukkal hozták s így zászlók alatt vonultak be nagy közönség kíséretében szállásaikra.

A vendégtanárok és tanítványaik az ünnepélyes körmenet után megtekintették a várost s a délutáni vonattal elutaztak Győrből.

Gy. K.

Gyermekismerőseim.

VIII. A szomszédok.

Soha nem tudom elfelejteni azt a két fiut, a kit a véletlen szeszélye egymás mellé hozott osztályomban. Az egyik piros-pozsgás, élénk eszű, fürgé fiu volt; a másik vézna, fejletlen,

s ha nem volt is minden tehetség nélkül, de még egy kissé korán került a gimnáziumba. Még beszélni sem tudott tisztán; persze ez nem az ő hibája volt, hanem a szüleié. Az s-t sz-nek ejtette, az sz-et s-nek és a z-t zs-nek, és úgy is irta, sokat vesződtem vele s nehezen sikerült a helytelen kiejtésről teljesen leszoktatnom.

Az első harmadban történt, hogy a földrajzból felelvén, elmondta tankönyvünknek azt a megjegyzését is N.-Szombatról, hogy ezt a várost sok temploma miatt kis Rómának is nevezik.

— Miért nevezik kath. templomai miatt kis Rómának? kérdeztem őt.

Erre már nem tudott felelni.

— Nos, hát Rómában van a legtöbb és legszébb katolikus templom és Róma a katolikus világ fővárosa és itt székel a katolikus világ feje. Hogy hívják őt?

— Pápa! — szölt ő, a kis Réti Béla.

— Hol székel tehát a római pápa?

— Pápán! — felelte teljes nyugalommal.

Persze óriási derűtség követte Réti Bélának ezt a határozott kijelentését, s különösen szomszédja, Lángos Gyula kaczagott teljes szívéből.

De, hogy mennyire fejletlen volt a kis Béla, azt egy későbbi esemény elég csattanósan jellemezte.

Mint hogy magánosan nem igen tudott tanulni, szülei kérésére egyik jó tanuló osztálytársát rendeltet melléje segítőnek. Ez a kis tanító, Tóth Pali, egyik nap kijön a katedrához s jelenti, hogy Béla odahaza panaszkodott, mert szomszédja mindig illetlenségeket mond neki.

Megijedve néztem Lángos Gyulára, a ki félve tekintett rám, mert már értesült Tóth Palitól az ellene emelt vádról.

— Lángos Gyula! — szóltam hozzá. — Réti Béla otthon arról panaszkodott, hogy te neki illetlenségeket beszélsz. Igaz ez?

— Kérem szépen tanár ur, én nem beszélek neki illetlenségeket! — válaszolt Lángos siránkozó hangon.

— No jó, ha nem akarod bevallani, majd megtudom én. Béla, óra után bejössz a tanári szobába.

Lángos Gyula egész óra alatt nagyon nyugtalan volt s féltem, hogy a vád valónak bizonyul. Azonban félelmem alaptalannak bizonyult, midőn Bélát kihallgattam.

— Mondd meg, fiam, bátran, mint a hogy szülednek megmondad, miket beszélt neked Lángos Gyula.

Béla rám nézett, majd a földre sötötte szemét s ujjával gombjait forgatta.

— No csak mondd meg, édes fiam, ne resteld magad előttem; tudnom kell a bajt, hogy orvosolhassam.

— Kérem szépen — szölt végre a kis majom — a Lángos Gyula nekem mindig ast mondja, mikor a földrajzból valamit mutat nekik, hogy: hazsuds te semtelen!

— Egyebet nem mondott neked?

— Nem kérem, csak mindig ast mondja, hogy: hazsuds, te semtelen!

— No jó, most menj az osztályba, majd végzek Lángos Gyulával.

Természetes, hogy a vádlottat megdorgáltam, mert bizony illetlenség társának azt mondani, hogy hazudik és szemtelen!

De ez epizód után a két szomszéd teljes békességben volt egymással.

A karácsonyi harmad bizony szomoruan végződött Réti Bélára, mert a magyar nyelvből is, meg a latin nyelvből is elbukott; szomszédjának pedig jeles osztályzata lett.

A karácsoni szünet után azt vettem észre, hogy Béla barátom tekintete tisztább, nyiltabb s az előadásra is jobban és kitartóbban ügyel. A latin deklináció és a magyar helyesírás ugyan még irtózatot kinokot szenvedett dolgozataiban; de kifejezése már tisztább, szabatosabb s magatartása is élénkebb lett.

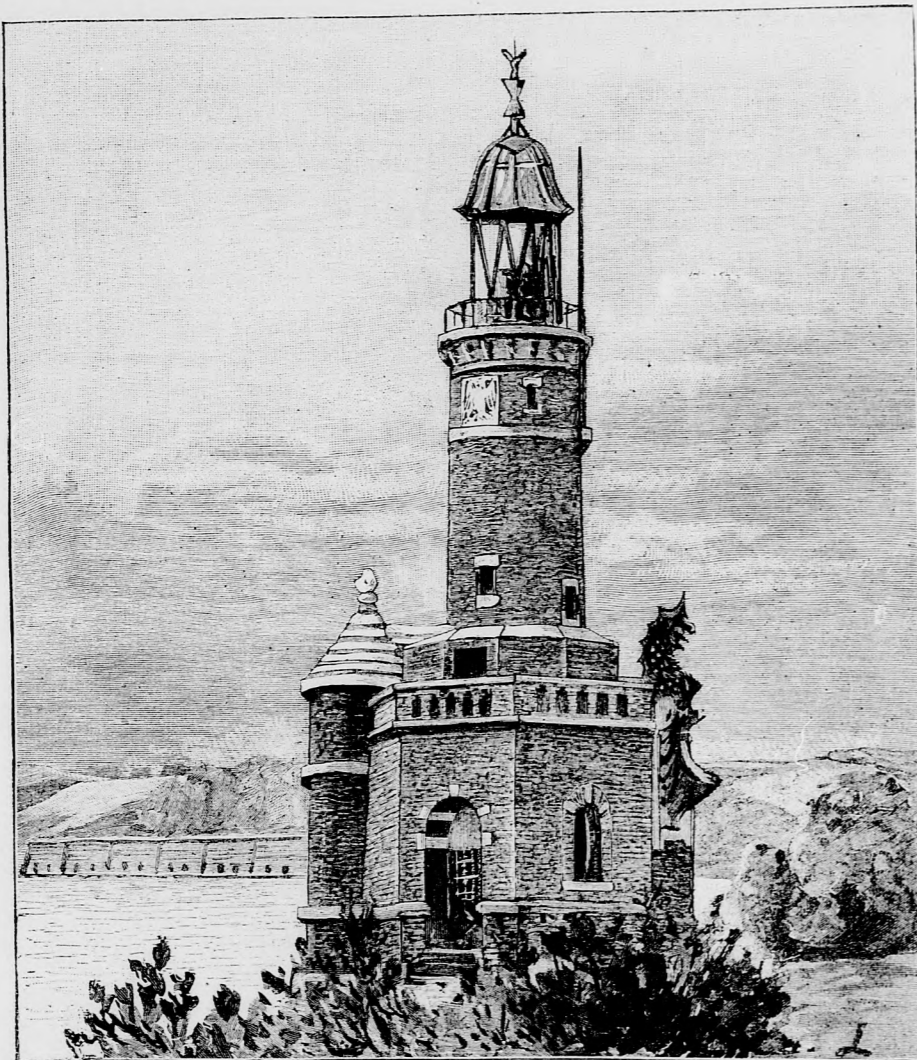
Szomszédja, Lángos Gyula azonban feltűnő hanyatlást mutatott. Egyszer-másszor egészen készületlenül jött az iskolába; diáriumát elhanyagolta s iskolai dolgozatai is sokszor gondatlanok voltak. Előadás alatt tekintete el-elrévedett, nem volt többé az a fürgé, eleven, okos, gondos, kedves fiu, a ki az első harmadban.

Eljött a tavasz. Kinyílt a természet, kivirított a rét, a mező, a fák meglombosodtak s gyönyörű husvét volt. Ez a husvét, ez a szép tavasz azonban csak Bélára nézve volt a feltámadás igazi ünnepe; Lángos Gyula ellenben szomoruan hanyatlott, úgy hogy második értesítőjében már elégséges is fordult elő.

Elmult a husvét is, újra megkezdődött a tanulás. Lángos Gyula most már csaknem teljesen az első harmadban szerzett tudományából élésködött, minden idejét a szabadban töltötte. A mezőkön barangolt, egy-két rosz társával az erdőben madárfészkeket keresett, epret böngészett, a tanulással végkép felhagyini látszott, ha nem lett volna olyan jó tehetsége, végkép elmaradt volna, de így az előadások és ismétlések az iskolában elegendők voltak neki arra, hogy a felszinen tarthassa magát.

A kis Réti Béla tehetsége mintha a tavasz fakadtával kinyílt volna. Még csak a latin konjugációval küzdött. Vidámabb, elevenebb volt, s szívesen részt vett a játékokban. Egész arcáról bizonyos derült elégedettség tükröződött

figyelt, de sokat meg is figyelt. Sokan jósolták az év elején, hogy nem diáknak való, s ime csalódtak; sokan jósolták, hogy Lángos Gyula lesz az első, s ime, mire az év végére jutottak, az utolsók közé került.

A kielői csatorna: Világítótorony Brunsbüttelnél.

vissza. Évharmadi értesítőjében már csak egy elégtelenje volt, de volt «jó»-ja is. A husvét szünidő után, midőn az iskolában megjelent, már egészen át volt alakulva. Élénk figyelemmel kísérte társai feleletét, az előadásokat s gyakran jelentkezett felelésre, ha valamelyik társa megakadt. Kinyílt szelleme, szorgalmával annyira vitte, hogy tudott tanulni, s nemcsak

Réti Béla örömmel vitte haza bizonyítványát, a melyben a jó és elégséges vegyesen volt ugyan, de csak ilyen volt Lángos Gyula bizonyítványa is. Mert a célhoz nemcsak tehetség kell, de erős akarat és kitartó szorgalom is.

Ez időtől már sok év választ el. Réti Béla

és Lángos Gyula is diplomás emberek. Mindketten ügyvédek.

Az egykori selypítő, vézna, korlátolt fejű Réti Béla egyike a legkeresettebb védőügyvédeknek, a kinek minden egyes védőbeszéde valóságos esemény; Lángos Gyula pedig az ő irodájában dolgozik.

Anti bácsi.

Molière költészete.

— *Esztetikai tanulmány.* —

(A Tanulók Lapja számára.)

Irta: KEMÉNY ALADÁR.

(5. folytatás.)

Mily kacagató jelenet, midőn Trissotin (trissotin, azaz: háromszoros oktondi) és Vadius Philaminte szalonjában összevesznek és kölcsönösen gorombaságokat vagdálnak egymás fejéhez, vagy, midőn Vadius elküldi a tudós nőkhöz kollegája plágiumait. Páratlan Philaminte alakja, kiben az igazi kékharisnyás hölgy (bas bleu) testesül meg, ki annyira megy, hogy elkergeti Maris szolgálot (a költő szakácsnéjának pompásan eltalált megjelenítése), mert parasztosan beszél, noha már harmincz grammatikai leckét vett (!) és a jegyző házassági szerződésének «barbár» stílusa miatt zsörtölődik. Nem különben Armande, ki csak a plátói szerelmet hangoztatja, gyalazza a házasságot, de bezzeg szívesen hozzámenne Clitanderhez! Bélise, a képzelgő aggszűz komikus típusa (mint nálunk Kisfaludy Károly Luczája a «Csalódások»-ban) ki azt hiszi, hogy az egész világ ő érte eped. Ugy látszik, Bélise ösanyja az ily alakoknak, melyek azóta a világot jelentő deszkákon konvencionálisakká váltak.

A «Tudós nők» meséje a következő: Clitander, nemes ifju, azelőtt Armandeot szerette, de miután ez précieuse lett s mesterkéletlen hajlamát kinevette, a másik nővér, Henriette felé irányul vonzalma. (E motívumban saját fiatalkori szerelmi történetét tükrözteti vissza Molière, mint már a «Szerelmi perpatvar»-ban.) A lányok atyja, Chrysale, egész józan gondolkodású ember, de nagy papucshős; belegegyeznek házasságukba, ám felesége, Philaminte, ki ur a házban, Trissotint, egy tudákos egyéniséget választ vejeül. Be is mutatja, mint jövődöbelijét, Henriettenek, viszont Chrysale Clitander mellett erősködik és kitézi a zászlót felesége zsarnoksága ellen s diadallal hozza vissza Maris

szolgálot, kinek Philaminte kiadta az utat. Armande most már édesörömet menne az ifjuhoz, ez azonban Henriettehez ragaszkodik. Fellép Trissotin, s a két vetélytárs összekap, miközben a józaneszű ifju ugyancsak lefozi a «szép elmét». Chrysalet vérszemre kaptatja bátyja, Ariste, mire ez estéte megrendeli a jegyzőt.

Henriette tudtára adja Trissotinnak, hogy nem szereti, de a pénzére áhító tudákos nem tágit. Megjelenik a jegyző s kérdi a völegény nevét. «Trissotin!» kiáltja Philaminte, «Clitander!» ordít Chrysale. Ezen válságos pillanatban érkezik meg Ariste két levéllel, melyek a család tönkremenését tartalmazzák. A csalfa Trissotin szépen elpárolog ennek hallatára, mire Ariste kijelenti, hogy az egész az ő ártatlan csele volt. Ily módon a két fiatal egymásé lesz; a kiábrándult Philaminte pedig megváltik hóbotjaitól.

A «Tudós nők» a legművészebb alkotása Molièrenek, mely valódi minta a nemes, a szublimis vigjátékra nézve. Nyoma sincs itt a közönséges komikus hatás eszközeinek: választékosság jellemzi az egész darabot, mi sem folyik a helyzetből, minden a jellemből. Remekül van kivive a vérméltúli harc a józanok és negédesek pártja közt, különösen az utolsó felvonás érdekfeszítő, gyors mozgalmassága, mely az előbbieket győzelmével s az utóbbiak bukásával, azaz felsülésével végződik. Ugyiszintén bámulatosan megtartatik a hely és idő egysege, mint p. o. Lessing «Barnhelmi Minná»-ja, ugy ez is Chrysale-ék lakásán és egy nap lefolyása alatt történik.

A «Tudós nők» finom, szellemes hangja nem található föl a vastag humoru «Urhatnék polgár»-ban. E darabban kiméletlenül ostorozza a nyárspolgárság nagyvási rögeszméjét, mely az ő idejében nagy mértékben felburjánzott. Hőse Jourdain, az urhatnék plebejus pompásan eltalált képe, ki a nemesség galáns szokásait majmolja, gavallérosan öltözködik, zenetanárt, tánc- és vívómestert tart, erőnek-erejével elhiteti magával, hogy főuri származású, ezért Lucile leánya kezét megtagadja polgári kéréjétől, az ifju Gleontól. Maga pedig belebolondul Doriméne marquishőbe és Dorant gróf által gyémántokat küldözget neki, melyeket a nemes gróf mint saját ajándékait ad át a hölgynek. Cleant végre is úgy nyeri el imádjottját, hogy török vezérnek adja ki magát, s tolmácsa, a fortélyos Covielle, kéri számára nőül Lucilet. Az elvakított Jourdain belegegyezik s a két fiatal egy pár lesz, követik példájukat Dorant és Doriméne, meg Covielle inas a takaros komornával.

Ezen darab nagy mérvben bohózatossá jellemző közjátékok tarkítják.

Rendkívül jellemző a korabeli nagyvilági hölgyekre *«Escarbaguas grófnő»*, egyfelvonásos kis kabinetszínmű, mely élénken festi egy tönkre jutott szépség életét falun, ki Páris szalonfordorlatait ide is átvizsi, de felsül, mert vélt híve elhagyja s ő kénytelen egy házsártos öregnek nyujtani kezét.

Molière egész pályáján elkeseredett küzdelmet folytatott az orvosok ellen, kik tényleg tudatlanságuk, nagyképességük és pénzsovargásuk által szolgálták rá a költő haragjára. Nem kevesebb, mint 7 darabban csipkedik meg őket érzékenyen Molière s érdekes tünemény, hogy úgy legelső (*«Repülő orvos»*), mint legutolsó (*«Képzelt beteg»*) műve ellenük irányul. Különösen a *«Szerelmem mint orvos»*-ban mutatja be egész meztelenségében hallatlan visszaéléseiket, piszkos üzelmeiket. Szerfölött komikus figurák a dadogó Macrohon és a hadaró Mahis, Jomés, ki az érvágás sikeréért kész tűzbe tenni kezét és Desfonaudrés, ki a hashajtás mellett kardoskodik.

Jóízű és üde komikummal pompázó darab a *«Botesinálta doktor»*, mely tiszta vigjáték és csak czélatossága miatt vettük fel e szakba.

Érdemes lesz tartalmával megismerkedni. Sganarelle, egy korhely favágó, ki némi diákos műveltséggel bír, mert filozofusnál szolgált, elveri feleségét. Ez boszut akarván állni, a gazdag Géroute szolgálóinak, kik orvost keresnek uruk megnémult leánya számára, férjét ilyenek ajánlja. Mivel ez ellenszegül, botütésekkel kényszerítik, hogy kövesse őket. Sganarelle doktori köpenyt kanyarit magára, tudákosan hadar össze tücsköt-bogarat s a megnémult Lucindának boros kenyeret rendelvén, jócska összeget szerez. Ekkor sugja be neki Leander, hogy Lucilla színleli baját, hogy ne mehessen ahoz, kit apja akar férjeül, mert őt szereti. Sganarelle biztosítja pártfogásáról.

Felöltözteti az ifjut gyógyszerésznek s míg ő az apát szóval tartja, addig a szerelmesek kifözhetik tervüket. El is illannak. Géroute észrevevén ezt, Sganarelle fölfedezi kiletét, mire a rászédett dühében szitkokkal árasztja el. Most tér vissza Leander azon hírrel, hogy tekintélyes örökség szállott rá. Géroute örömmel adja hozzá lányát, míg a *«Botesinálta doktor»* busásan megajándékozva megy haza oldalbordájához.

(Folytatása következik.)

Az érettségi feladatok az 1893/94-iki tanévben.

Szolnoki állami főgimnázium.

Magyar nyelv. 1. Az ó-classicizmus hatása irodalmunkra. 2. A telepítések hatása művelődésünkre. 3. Földrajzi fekvése hazánknak mennyiben folyt be életünkre.

Latin nyelv. Az igaz barátságról. (Cicero *«De amicitia»* nyomán. Ford.)

Görög nyelv. Homer, Odysseus. XVI. ének, 1—46 vers.

Német nyelv. *«Körner levele atyjához.»* (Bécs, 1813. márcz. 10.)

Mennyiségtan. 1. Egy hengernek az alapja 3 dm. sugárral bíró kör, a magassága 5 dm., mekkora a sugara és a nagysága annak a hengernek, melynek az előbbivel egyenlő felszíne és köbtartalma van? Milyen feltételnek kell az adott felszínnek és köbtartalomnak eleget tenni, hogy a feladat megoldható legyen és adott köbtartalom mellett mikor lesz felszíne minimum? 2. Egy 1200 literes víztartó három esővön át 24 perc alatt telik meg. Ha csak az első esővet nyitom meg, 30 percczel tovább tart a megtelés, mintha csak a 3-ik van nyitva. A 3-ik esővön pedig percenkint 10 literrel kevesebb víz jön, mint az elsőn és másodikon együtt. Egy-egy eső mennyi idő alatt tölti meg a víztartót.

Szombathelyi kath. főgimn.

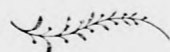
Magyar nyelv. 1. Az *Aurora* és *Atheneum* szerepe és jelentősége irodalmunkban. 2. A földközi tenger világtörténeti jelentősége egykor és most. 3. Minő polgári erényeknek és állami intézményeknek köszönhetette Róma világhatalmát?

Német nyelv. Jupiter és a juh.

Latin nyelv. Az ifjabb Scipio.

Görög nyelv. Homer Odysseus. XII. é. 80—100.

Mennyiségtan. 1. Egy község 4000 frt kölcsön fejében 2500 frt tiszta jövedelmet hajtó erdejét engedi át használatra. Mily ideig engedheti meg ezen község az erdő használatát, ha 5 százalék kamat számítottatik? 2. 10 cm. átmérőjű tömör fagömböt 3 mm. vastag rézburkolattal látunk el. Mi a fagömbnek, rézburoknak s végre a burkolt egész gömbnek a súlya, ha a fa fajsúlya 0.82, a réz pedig 8.95? Úszik-e az a gömb a vizen?

Előfizetési fölhívás.

Julius 1-én a féléves előfizetések lejárván, kérjük lapunk hátralékos előfizetőit, legyenek szivesek előfizetéseiket mielőbb megújítani s a kiadóhivatallal idejében közölni, hogy a vakációban hova kívánják lapjukat küldetni.

A Tanulók Lapja a **vakációban is minden héten meg fog jelenni** s gondoskodunk arról, hogy olvasóink kedves, változatos, élvezetes és szórakoztató közleményeket kapjanak, hogy az üdülés idejében is szívesen várt és látott barátjuk legyen kedves ujságjuk, a Tanulók Lapja.

Pályakérdéseket a jövő negyedben is tűzünk ki, hogy az ifjuságnak alkalmat adjunk a nemes versenyre s tehetségének érvényesítésére.

Szóval tőlünk telhetőleg azon leszünk, hogy a tanuló ifjuság minél inkább szeretni, becsülni, méltányolni tudja a saját lapját, a Tanulók Lapját.

Erre nézve elég garantiát nyujt munkatársaink diszes névsora, a kik ezután is támogatni fogják lapunkat. Közreműködésüket a jövőre is megígérték a következő tanárok: *Toncs Gusztáv* (Szabadka), *Mazuch Ede* (Ungvár), *Szitnyai Elek* (N.-Bánya), *Dr. Boros Gábor* (N.-Szeben), *Lasz Samu* (Győr), *Dr. Horváth Cyrill* (Eger), *Pólya Ferencz* (Szentés), *Dr. Borcsa Mihály* (Kolozsvar), *Kárpáti Kelemen* (Szombathely), *Hevesi Ambrus* (Privigye), *Vozáry Gyula* (Munkács), *Dr. Sárffy Aladár* (Lőcse), *Gaal Mózes* (Pozsony), *Dr. Major Károly* (Zombor), *Czapáry László* (Székesfehérvár), *Dr. Prém József* (Pozsony), *Krajcsovics Soma* (Szarvas), *Perényi Adolf* (Temesvár), *Dr. Koltai Virgil*, *Kiss Károly*, *Molnár Sándor*, *Szalay Károly*, *Medveczky Lajos*, *Szóllósy F.*, *Feledy K.*, *dr. Körösi László* (Budapest) és mások, kiknek szives ígéretét birjuk a jövőre nézve.

Az előfizetési pénzek legczélszerűbben utalványon küldendők be a kiadóhivatalba (Budapest, VI., Aradi-u. 8. sz.)

Tisztelettel

A «Tanulók Lapja»

kiadóhivatala.

A Tanulók Lapja második irodalmi pályázata.

1. Tetszés szerint választott tárgy értekezés. Jutalma 1 db. arany.

2. Eredeti elbeszélés, mely a lap szellemének megfelel. Jutalma 1 db. arany.

3. Bármely költemény, mely lehet leiró, elbeszélő vagy lyrai. Jutalma 1 db. arany.

4. Rejtvény: sakk-, vagy képrejtvény. Jutalma 4 korona.

5. Eredeti rajz, mely a lapban közölhető legyen. Feldolgozható bármely tárgy, csak az a fő, hogy oly eszmét fejezzon ki, mely lapunk irányának megfelel. Jutalma 20 kötet a Hazafias könyvtárból.

6. Bármely jó fordítás, melyet tárgyánál fogva a Tanulók Lapja közölhet. Jutalma: Uhland költeményei.

Beadási határidő 1895. július 21.

A pályázatra beküldendő dolgozatokat tisztán, a lapnak csak egyik felére kell írni.

Bármelyik tételre pályázhat a Tanulók Lapja minden előfizetője, akár több tételre is.

A pályamunkákhoz zárt jelíges levelet kell mellékelni, melyben a pályázó pontos czime s a pályázatra való jogosultságát igazoló címszalag legyen mellékelve.

A szerkesztőség föntartja magának a jogot, hogy a beküldött dolgozatokat, ha nem nyertek is jutalmat, de közlésre alkalmasak, a Tanulók Lapjában közölhesse.

A beküldött kéziratokat nem adjuk vissza.

Azon önképzőkörök tagjai, melyek lapunknak előfizetői, szintén résztvehetnek a pályázatban, de a jelíges levélben igazolni tartoznak, hogy az önképzőkörnek valóban rendes tagjai.

A pályamunkák a Tanulók Lapja szerkesztőségébe (VI., Aradi-utca 8. sz.) bérmentve küldendők. Olyan dolgozatokat, melyekért a postán utánfizetni kellene, nem fogadunk el. Ajánlatos a boríték egyik oldalára a feladó nevét s lakását följegyezni.

FEJTÖRŐ.

Közlő: Csiszár József.

1. Számtani kérdés:

56 foggal ellátott fogaskerek mozgat egy 140 foggal ellátottat. Ha az első kerék 10 mperc alatt 25 fordulót tesz, hányat fordul a másik egy óra alatt?

2. Földrajzi kérdés:

Melyik az a Londontól 22 km-re fekvő város a Surrey angol grófságban, a melynek keserű forrásai hírnevesek?

3. Történelmi kérdés:

893-ban Zalán bolgár fejedelem, a görögök és bolgárok segítségére támaszkodva, Árpádtól visszakövetelte a neki átengedett tiszai területet, mire Árpád haddal hol támadta és Zalán hova menekült?

4. Természetrizai kérdés.

Melyik madár az, melynek tolla vörösbarna, fekete csikokkal, csőre és lába zöld, nyaktollai gallért képeznek; fészket nádasokba rakja, tojásai zöldek? A fiatalok husa igen izletes.

5. Vegytani kérdés.

Mi a neve és a vegyjegye azon sónak, a mely a witherithnek sósavban való feloldása és az oldat lepárlása által jegecsekben nyerhető. Mire használják a vegyszertben?

6. Ó-BUDAI OSZLOP-LELET.

Megfejtési határidő: július 7. A határidőn túl beérkező megfejtések nem vétetnek figyelembe.

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

A 24-ik számban között fejtörő kérdések megfejtései: Számtani kérdés: 12. — Földrajzi kérdés: Bagneres-de-Bigorre. — Történelmi kérdés: Aetius, III. Valentinian ölette meg. — Természetrizai kérdés: Hajás kőcsag vagy üstökös gem. — Vegytani kérdés: Bariumchlorid, Ba Cl₂. — Rács-rejtvény: Ki mint vet, úgy arat.

Helyesen megfejtették: Perl Jenő, Süszmann Miksa, Német Karoly, Német Lajos, Csiszár József, Günsberger Ferencz, Jánossy Jenő, Klein József, Tenner Marczli, Both Tamás, Grüner Rezső, Grosz Sándor, Krenner Zoltán, Kvapil Jenő, Fleckenstein János, Szabó Andras, Ferber Jenő és Győző, Lányi Ede, Teluch István, Németh István, Spitzer Zoltán, Schlosser Ferencz, Mosonyi Emil, Schwartz István, Bikfalvy József, Vad Lajos, Kaltenecker Károly, Barts Lajos, Jerszabek István, Pettény Lajos, Reisz S.

A jutalmat, 1 drb szépirodalmi könyvet Szabó András nyerte, lakik: Kolozsivárt, Nagy-utca, kinek a kiadóhivatal a könyvet elküldi.

Szerkesztői üzenetek.

Kocsis József és Tattárszky Andornak. Ajánlott levelek sorsáról majd a jövő számban, ha a szerkesztő ur itthon lesz. Akkor «Honkáról» is. Kovách Gyula. Eger. A fordítás lehet németből is, a fő, hogy jó legyen. Régiségtalányokat küldhet be, megfejtéssel együtt. Kappa. X-Körös. Azok a családok, a hol alkalmazást nyerhetne, már nyaralni vannak. Breit A. Pálóc. Nem lehet semmiképen sem. Neumann V. Trencsén. Igen. Kaufmann S. T. Koród. Fotografáló-készüléket vehet Calderoni és Tsa cégénél Bpsten. Ára különböző. Kérjen árjegyzéket. Kaltenecker K. Véleménye a mienk is, hogy t. i. az Honka című pályanyertes dolgozat lapunké; de ha szerzője okvetetlenül visszakívánja, a szerkesztő ur, ki most távol van, bizonyára vissza fogja küldeni. Sehor E. Pápa. Meleg sorait köszönjük; a beküldött kérdéseket felhasználjuk. Horváth J. Szabadka. Nyerges Sándor. A küldött rejtvények legjavát felhasználjuk. Csiszár József. A panaszolt megfejtés bizonyosan későn érkezett. A beküldött rejtvényeket köszönjük. Kun Béla. A dolgozat sikerült, talán fel is használjuk. B. Bánffy B. Dees. Koller Oszkár nem előfizetője lapunknak. Dr. B. A. tanár urnak. A szerkesztő távol lévén, csak a jövő héten intézkedhetünk. Sz. E. tanár urnak. A jelentést jövő számunkban közöljük. Szerkesztő ur nincs honn. Található Eresiben. — A pályázatokban csak a lap előfizetői vehetnek részt.

Lapunk mai számához mellékelve kapják olvasóink a Történelmi Album 6-dik ivét szines műmelléklettel.

Tisztelettel kérjük előfizetőinket, legyenek szivesek az előfizetési összeget a kiadóhivatalba beküldve előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében akadály ne álljon elő.

Érintkezés.

Levélbélyeg-gyűjtők figyelmébe!

100 darab ritka külföldi levélbélyegyet 1 frt 20 krért bérmentve ajánlottan küld

Popper Sándor,
Mohács, Széchenyi-tér.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA.

Előfizetési árak:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL

főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és
könyvnyomda részvenytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Aradi-utca 8. sz.

HIRDETÉSEK

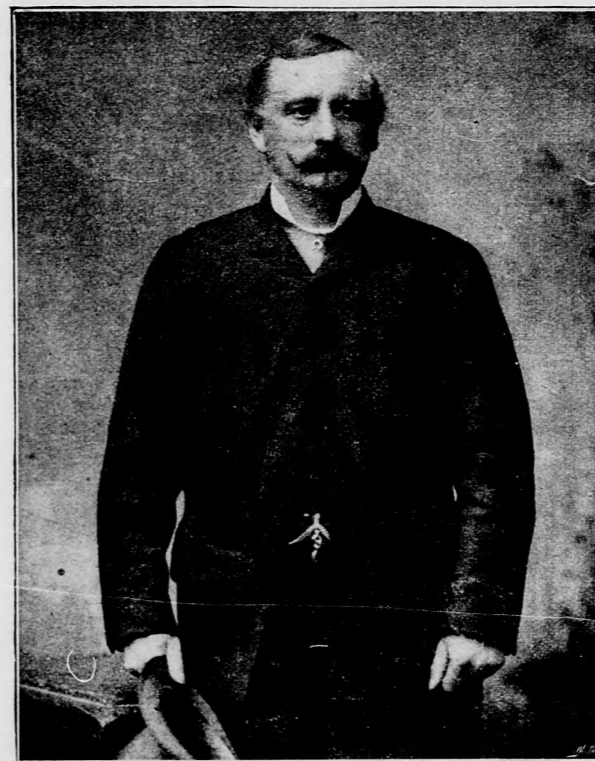
felvetetnek és jutányosan számíttatnak.

Gróf BETHLEN GÁBOR.

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület közgyűléseit a magyarság valóságos ünnepeivé (az Emke) nem rég tartotta Székely-Udvarhelyt tette, a melyeken közéletünk legkitünőbb férfiai szerepelnek s kitüntetés számba veszik, ha szerepelhetnek.

Az érdemekben vele osztozik az egyesület alelnök-főtükára, Sándor József; kimeríthetetlen munkaereje, élénk szelleme, tapintatossága, egyszerű hivatottsága őt mintha egyenesen ily nagy nemzeti ügyszolgálatára rendelte volna.

Nők és férfiak, erdélyiek és magyarországiak küzdenek az Emke zászlója alatt, a magyarságért, a magyar szellem diadaláért. S azért minden magyar ifju szive

Tíz esztendeje elnöke az Emkének, a kezdet nehézségeitől a fejlődés egyes mozzanatain át a mai virágzásig, ő vezette ezt az intézményt.

Szónoklataival, odaadó munkásságával, áldozatkészségével sok hivatást szerzett a nemzeti ügynek.

E magasztos ügy szolgálatába vonta Erdély dobogjon, ha az Emke szót hallja. Ez a ma legkiválóbb családjait, s az egyesület évi gyarság jövő diadalát jelenti.